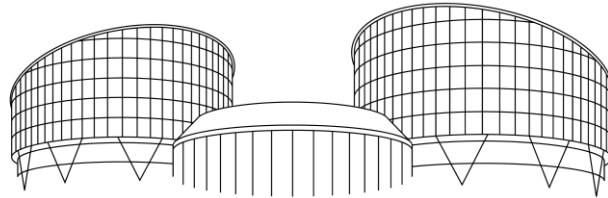

© Проект Ради Європи «Посилення захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб», 2016. Цей переклад не є зобов'язальним для Європейського суду з прав людини. Для отримання додаткової інформації див. повне посилання на авторське право в кінці цього документа.

© Council of Europe Project «Strengthening the Human Rights Protection of Internally Displaced Persons in Ukraine», 2016. This translation does not bind the European Court of Human Rights. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

ПЕРША СЕКЦІЯ

СПРАВА «ГЮЛЬМАМЄДОВА ПРОТИ АЗЕРБАЙДЖАНУ»
CASE OF GULMAMMADOVA v. AZERBAIJAN

(Заява № 38798/07)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

22 квітня 2010 року

ОСТАТОЧНЕ

22 липня 2010 року

Це рішення набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції. Воно може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Гюльмамєдова проти Азербайджану»,
Європейський суд з прав людини (перша секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Хрістос Розакіс, *Голова*,
Ніна Ваїч,
Ханлар Гаджієв,
Дін Шпільман,
Сверре Ерік Єбенс,
Джорджіо Малінверні,
Георг Ніколау, *судді*,
і Серен Нільсен, *секретар секції*,
після обговорення за зачиненими дверима 25 березня 2010 року
постановляє таке рішення, що було ухвалене у той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Цю справу було розпочато за заявою (№ 38798/07), яку 8 серпня 2007 року подала до Суду проти Азербайджанської Республіки на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянка Азербайджану, пані Сарвіназ Гюльмамєдова (далі – заявниця).

2. Заявницю представляв пан Н. Ісмаїлов, юрист, який практикує у м. Баку. Уряд Азербайджану (далі – Уряд) представляв його Уповноважений, пан Ч. Асгаров.

3. Заявниця стверджувала, зокрема, що невиконання рішення від 20 квітня 1998 року порушило її право на справедливий суд та її майнові права, гарантовані статтею 6 Конвенції та статтею 1 Першого протоколу до Конвенції.

4. 14 жовтня 2008 року Голова Першої секції вирішив повідомити Уряду про заяву. Суд також вирішив провести розгляд заяви по суті одночасно з розглядом питання щодо її прийнятності (пункт 3 статті 29 Конвенції).

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

5. Заявниця народилась у 1961 році та проживає у місті Баку.

6. 25 лютого 1998 року на підставі рішення виконавчого органу міста Баку заявниця отримала ордер на житлове приміщення (*yaşayış orderi*) у квартирі, що розташована у нещодавно збудованому житловому будинку в Баку.

7. У той же час заявниці стало відомо про те, що в її квартирі мешкає пан Г. і його родина, що були внутрішньо переміщеними особами (далі – ВПО) з Лачину, регіону, що

перебуває під окупацією Збройних сил Республіки Вірменія внаслідок конфлікту між Азербайджаном і Вірменією за Нагірний Карабах.

8. За словами заявниці, незважаючи на численні вимоги, пан Г. відмовився виселитися з квартири, наголошуючи на тому, що він є ВПО і йому більше немає де жити.

9. У невстановлений день в 1998 році заявниця подала позов до Ясамальського районного у місті Баку суду з проханням виселити пана Г. та його родину з квартири.

10. 20 квітня 1998 року Ясамальський районний суд задовольнив вимогу заявниці і постановив, що пана Г. та його родину необхідно виселити з квартири. Суд постановив, що заявниця є єдиною законною власницею квартири на підставі ордеру на проживання від 25 лютого 1998 року, а тому квартира була незаконним чином захоплена паном Г. та його родиною.

11. Стосовно цього рішення не було подано жодної апеляції, і, відповідно до чинного на момент прийняття цього рішення законодавства, воно ставало обов'язковим до виконання протягом 10 днів з дня його прийняття. Проте пан Г. та його родина відмовилися виконувати рішення суду і, незважаючи на численні скарги заявниці до різних органів влади, рішення так і не було виконано.

12. У невстановлений день в 2006 році заявниця та група інших осіб, що опинилися в аналогічній ситуації, подали позов до Ясамальського районного суду зі скаргою, яка полягала в тому, що Ясамальський районний відділ судових спостерігачів і виконавців (далі – відділ виконавців) не вжив жодних заходів для виконання рішень.

13. 27 грудня 2006 року Ясамальський районний суд відхилив позов як такий, що є безпідставним. Заявниця оскаржила це рішення. 2 травня 2007 року Апеляційний суд скасував рішення першої інстанції й ухвалив нове рішення по суті на користь заявниці. Апеляційний суд постановив, що бездіяльність відділу виконавців була незаконною, а рішення від 20 квітня 1998 року повинно бути виконано. Після касаційної скарги пана Г. та інших осіб проти цього рішення Верховний Суд 18 вересня 2007 року скасував рішення Апеляційного суду і повернув справу до цього суду на повторний розгляд. З матеріалів справи випливає, що це провадження досі перебуває на розгляді в Апеляційному суді.

14. У невстановлений день в 2008 році заявниця, прагнучи отримати компенсацію за невиконання судового рішення від 20 квітня 1998 року, подала позов проти Державного комітету у справах біженців та внутрішньо переміщених осіб, Міністерства фінансів та інших органів державної влади. 7 травня 2008 року Ясамальський районний суд відхилив позов як такий, що є безпідставним. 7 липня 2008 року та 10 листопада 2008 року Апеляційний суд міста Баку та Верховний Суд відповідно залишили в силі рішення суду першої інстанції.

15. 4 липня 2007 року пан Г. подав до Ясамальського районного суду клопотання про відкладення виконання рішення від 20 квітня 1998 року. Він стверджував, що, оскільки він був ВПО, він не мав більше де жити, окрім цієї квартири.

16. 10 липня 2007 року Ясамальський районний суд задовольнив прохання пана Г. та прийняв рішення про відстрочку виконання рішення від 20 квітня 1998 року до моменту, доки пан Г. не матиме можливості переїхати до одного з будинків, що нещодавно були збудовані для тимчасового проживання ВПО. Ухвалюючи рішення, суд посилався на Указ

Президента від 1 липня 2004 року «Про затвердження Державної програми щодо покращення умов життя та підвищення рівня зайнятості біженців та внутрішньо переміщених осіб» (далі – Указ Президента від 1 липня 2004 року), згідно з яким відповідні органи державної влади були проінформовані про те, що до моменту повернення ВПО до їхніх звичайних місць проживання або тимчасового поселення у нових будинках заборонено виселення цих осіб з квартир, земель та інших приміщень незалежно від форми власності, якщо вони оселились там у період між 1992 та 1998 роками. Після декількох апеляцій заявниці 2 вересня 2008 року Апеляційний суд міста Баку скасував рішення першої інстанції і передав справу до суду нижчої інстанції на повторний розгляд.

17. З матеріалів справи випливає, що в результаті декількох судових засідань 21 січня 2009 року Апеляційний суд міста Баку ухвалив рішення про відстрочку виконання рішення від 20 квітня 1998 року, а позов досі перебуває на розгляді Верховного Суду.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

A. Житловий кодекс Азербайджану від 8 липня 1982 року

18. Громадяни Азербайджану мають право на отримання у користування житлові приміщення в будинках державного або кооперативного житлового фонду відповідно до умов договору оренди (статті 10 і 28). Рішення про надання житлового приміщення виконується шляхом видачі громадянину місцевим виконавчим комітетом ордеру на житлове приміщення (*yaşayış sahəsi orderi*) (стаття 48). Ордер є єдиною підставою для вселення у житлове приміщення, зазначене у ньому (стаття 48), та укладання договору про оренду житлового приміщення (*yaşayış sahəsini icarə müqaviləsi*) між орендаром и житлово-експлуатаційною організацією (стаття 51). Право на користування житловими приміщеннями надається на безстроковий період (стаття 10).

B. Закон Азербайджану «Про приватизацію житлового фонду» від 26 січня 1993 року

19. Громадяни Азербайджанської Республіки, які проживають у житлових приміщеннях, що належать державі та іншим державним органам, відповідно до умов договору оренди, мають право на переведення таких житлових приміщень у приватну власність (стаття 1). Така приватизація є добровільною та безкоштовною (стаття 2). Скористатися правом на безкоштовну приватизацію житлового приміщення, що належить державі, можна лише раз.

В. Закон Азербайджанської Республіки «Про соціальний захист внутрішньо переміщених осіб та прирівняних до них осіб» від 21 травня 1999 року

20. ВПО визначаються як «особи, що були переміщені з їхніх місць постійного проживання на території Азербайджанської Республіки до інших місць проживання в межах території країни внаслідок зовнішньої військової агресії, окупації окремих територій або постійних обстрілів» (стаття 2). ВПО мають право самостійно знайти собі житло за умови, якщо не порушуються права та законні інтереси інших осіб. В іншому разі відповідний орган виконавчої влади повинен забезпечити внутрішньо переміщених осіб іншим житловим приміщенням (стаття 5).

Г. Порядок розміщення внутрішньо переміщених у житлових, адміністративних та інших приміщеннях, що є придатними для проживання або такими, які можуть стати придатними для проживання в них, ухвалений Кабінетом Міністрів, Постанова № 200 від 24 грудня 1999 року (далі – Порядок розміщення ВПО)

21. У статті 4 Порядку розміщення ВПО йдеться про те, що:

«З метою попередження виселення внутрішньо переміщених осіб з їхніх помешкань, в яких вони оселилися в період між 1992 і 1994 роками, правова сила ордерів на житлове приміщення, що були видані на ці приміщення відповідними органами влади окремим громадянам, тимчасово припиняється...»

Г. Порядок переселення внутрішньо переміщених осіб до інших житлових приміщень, ухвалений Кабінетом Міністрів, Постанова № 200 від 24 грудня 1999 року (далі – Порядок переселення ВПО)

22. У статті 4 Порядку переселення ВПО йдеться про те, що:

«У разі порушення тимчасово внутрішньо переміщеними особами житлового права інших осіб вони повинні бути забезпечені іншою житловою площею, що відповідає всім необхідним вимогам».

Д. Указ Президента Азербайджанської Республіки від 1 липня 2004 року «Про затвердження Державної програми щодо покращення умов життя та підвищення рівня зайнятості біженців та внутрішньо переміщених осіб»

23. Відповідно до цього Указу, *серед іншого*, відповідні органи державної влади Азербайджанської Республіки були проінформовані про те, що до моменту повернення ВПО до їхніх звичайних місць проживання або тимчасового поселення у нових будинках заборонено виселяти цих осіб з квартир, земель та інших приміщень незалежно від форми власності, якщо вони оселились там у період між 1992 та 1998 роками.

Е. Цивільний процесуальний кодекс Азербайджану від 1 вересня 2000 року (далі – ЦПК)

24. Суддя, що розглянув цивільну справу, за прохання однієї зі сторін має право ухвалити рішення про відстрочку чи припинення виконання рішення або зміну способу його виконання залежно від майнової ситуації сторін або інших умов (статті 231).

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 ТА СТАТТІ 13 КОНВЕНЦІЇ, А ТАКОЖ СТАТТІ 1 ПЕРШОГО ПРОТОКОЛУ КОНВЕНЦІЇ

25. Скориставшись правом, наданим пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції, а також статтею 1 Першого протоколу Конвенції, заявниця скаржилась на те, що рішення Ясамальського районного суду від 20 квітня 1998 року не виконується. У відповідних положеннях зазначено таке:

Стаття 6 Конвенції:

«1. Кожен має право на справедливий... розгляд його справи впродовж розумного строку... судом,...який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру...»

Стаття 13 Конвенції:

«Кожен, чиї права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб правового захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження».

Стаття 1 Першого протоколу:

«Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений свого майна інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом або загальними принципами міжнародного права.

Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави надавати чинності тим законам, які, на її думку, є необхідними для здійснення контролю за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів».

A. Прийнятність

*1. Компетенція суду *ratione temporis**

26. Суд зазначає, що рішення від 20 квітня 1998 року на користь заявниці було ухвалене до 15 квітня 2002 року, дати набуття чинності Конвенції в Азербайджані. У

зв'язку з цим Суд нагадує, що він може розглядати скарги про порушення Конвенції лише стосовно подій, що сталися після набуття Конвенцією чинності у відповідній Високій Договірній Стороні (див. наприклад рішення у справі «Казімова проти Азербайджану» (*Kazimova v. Azerbaijan*)) (dec.), № 40368/02, від 6 березня 2003 року). В Азербайджані Конвенція набула чинності 15 квітня 2002 року. Проте Суд нагадує, що у зв'язку з нездатністю органів державної влади виконати судові рішення від 20 квітня 1998 року, воно залишається під питанням. Саме тому питання досі вирішується і розгляд Судом частини заяви, що стосується періоду після 15 квітня 2002 року, є правомочним (див. рішення у справах «Іліч проти Сербії» (*Ilić v. Serbia*)), № 30132/04, § 54, від 9 жовтня 2007 року, і «Сладков проти Росії» (*Sladkov v. Russia*)), № 13979/03, § 16, від 18 грудня 2008 року).

2. Національні засоби правового захисту

27. Уряд стверджував, що заявниця не вичерпала національні засоби правового захисту. Зокрема, Уряд наголосив, що заявниця могла б оскаржити невиконання органами державної влади рішення від 20 квітня 1998 року у національних судах. У зв'язку з цим Уряд стверджував, що провадження проти відділу виконавців, розпочаті заявницею, досі перебувають на розгляді в Апеляційному суді. Крім того, Уряд навів додаткові факти того, що заявниця не вичерпала національні засоби правового захисту, оскільки провадження, що стосуються відстрочки рішення від 20 квітня 1998 року, досі перебувають на розгляді у національних судах.

28. Заявниця не погодилась з позицією Уряду та продовжила наголошувати на своїх скаргах.

29. Суд нагадує, що пункт 1 статті 35 Конвенції, в якій передбачені правила про вичерпання національних засобів правового захисту, передбачає розподіл тягара доведення. Уряд, який заявляє, що не всі засоби правового захисту були вичерпані, повинен переконати Суд у тому, що такі засоби були доступні в теорії і на практиці у відповідний момент часу; це означає, що засіб був доступний, здатний здійснити відшкодування відповідно до скарг заявниці та надавати реальні шанси на успіх (див. рішення у справах «Акдівар та інші проти Туреччини» (*Akdivar and Others v. Turkey*)), від 16 вересня 1996 року, § 68, *Збірник постанов та рішень (Reports of Judgments and Decisions)* 1996-IV, і «Сельмуні проти Франції» (*Selmouni v. France*)) [ВП], № 25803/94, § 76, ECHR 1999-V). Далі Суд наголошує на тому, що національні засоби правового захисту повинні бути «ефективними» у розумінні попередження стверджуваного порушення чи його продовження або повинні здійснювати належне відшкодування за порушення, що вже були вчинені (див. рішення у справі «Кудла проти Польщі» (*Kudła v. Poland*)) [ВП], № 30210/96, § 158, ECHR 2000-XI).

30. Щодо проваджень проти відділу виконавців, Суд нагадує, що Уряд не надав жодних пояснень стосовно того, як ці провадження могли покласти край тривалому порушенню або яке відповідне відшкодування може бути заявниці у результаті цих проваджень. У будь-якому випадку Суд зазначає, що заявниця скаржилась не на будь-які

незаконні дії з боку компетентних органів влади, а на той факт, що не було виконане судове рішення. Навіть якщо національні суди у провадженнях, що тривають, ухвалюють рішення на користь заявниці та дійдуть згоди, що невиконання рішення від 20 квітня 1998 року було незаконним відповідно до національних норм, таке рішення призведе до аналогічних результатів, єдине що буде отримано підтвердження правової сили рішення, яке дасть можливість виконавцям продовжувати вести виконавчі провадження (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «*Tarverdiyev проти Азербайджану (Tarverdiyev v. Azerbaijan)*», № 33343/03, § 47, від 26 липня 2007 року, і «*Яворівська проти Росії (Yavorivskaya v. Russia)*» (dec.), № 34687/02, від 13 травня 2004 року). Тому ця частина заперечень Уряду не є суттєвою і повинна бути відхилена.

31. Щодо проваджень стосовно відстрочки виконання рішення від 20 квітня 1998 року, Суд зазначає, що ці провадження були розпочаті на вимогу пана Г., мета яких полягала не в забезпеченні або прискоренні виконання судового рішення, а навпаки – позбавити це рішення зобов'язуючої сили на невизначений термін. Суд нагадує, що Уряд не надав жодних пояснень щодо того, як провадження, які стосуються відстрочки виконання рішення від 20 квітня 1998 року, могли покласти край тривалому невиконанню рішення або яке відповідне відшкодування може бути заявниці у результаті цих проваджень. У будь-якому випадку Суд зазначає, що заявниця скаржилась не на результат проваджень, що стосуються відстрочки виконання цього рішення, а на той факт, що це судове рішення не було виконане. Навіть якщо національні суди у провадженнях, що відстрочені, ухвалюють рішення на користь заявниці та дійдуть згоди, що виконання рішення від 20 квітня 1998 року не повинно бути відстрочене, таке рішення призведе до аналогічних результатів, єдине що буде отримано підтвердження можливості виконання рішення, яке дасть можливість виконавцям продовжувати вести провадження. Тому заперечення уряду щодо цієї скарги не є суттєвими і повинні бути відхилені.

3. Висновок

32. Суд зазначає, що ця скарга не є явно необґрунтованою у розумінні підпункту «а» пункту 3 статті 35 Конвенції або з будь-яких інших підстав. Отже, вона повинна бути визнана прийнятною.

Б. Суть

1. Доводи сторін провадження

33. Уряд заявив, що через велику кількість ВПО в Азербайджані внаслідок конфлікту між Азербайджаном і Вірменією за Нагірний Карабах в Азербайджані існує серйозна проблема із розселенням ВПО. Уряд зазначив, що, незважаючи на той факт, що відповідно до судового рішення від 20 квітня 1998 року пан Г. повинен був виселитися з квартири, це рішення не могло бути виконане, тому що для ВПО не було іншого житлового

приміщення. Далі уряд стверджував, що, зважаючи на відстрочку виконання судового рішення від 20 квітня 1998 року, воно перестало бути обов'язковим до виконання. Крім того, посилаючись на різні положення національного законодавства (див. вище Відповідне національне законодавство), Уряд стверджував, що ВПО не повинні бути виселені з їхніх тимчасових місць проживання до їхніх звичайних місць проживання або поселення в інше житлове приміщення. Уряд також заявив, що вирішення житлових проблем ВПО було одним із його пріоритетних політик, і у зв'язку з цим були вжиті відповідні заходи.

34. Заявниця продовжує подавати скарги.

2. Оцінка Суду

(а) Статті 6 та 13 Конвенції

35. Суд наголошує на тому, що пункт 1 статті 6 Конвенції забезпечує кожному право на розгляд судом будь-якої справи, що стосується його прав та обов'язків цивільного характеру; таким чином, вона включає «право на суд», тобто право звернутися до нього, що є правом ініціювати провадження у цивільній справі, і це лише один із аспектів. Проте це право було б ілюзорним, якби національні правові системи Договірних держав дозволяли, аби остаточне рішення суду, яке набуло законної сили, залишалось невиконаним на шкоду одній зі сторін. Важко уявити, що стаття 6 Конвенції, детально описуючи процесуальні гарантії, що надаються сторонам, – справедливий, публічний судовий розгляд у розумний строк, – залишила реалізацію судових рішень без захисту; якщо вважати, що у статті 6 йдеться тільки про доступ до правосуддя і судовий процес, то це, ймовірно, призвело б до ситуацій, несумісних з принципом верховенства права, якого Договірні держави зобов'язувались дотримуватись, коли вони ратифікували Конвенцію. Виконання судового рішення, що ухвалене судом, має, таким чином, розглядатися як складова «судового розгляду» відповідно до цілей статті 6 Конвенції (див. рішення у справі *«Хорнсбі проти Греції (Hornsby v. Greece)»*, від 19 березня 1997 року, § 40, *Збірник постанов та рішень (Reports of Judgments and Decisions) 1997-II*).

36. Суд зазначає, що та чи інша затримка виконання судового рішення за певних обставин може бути виправдана. Однак затримка не може бути такою, що може обмежити саму суть права, яке гарантовано пунктом 1 статті 6 Конвенції (див. рішення у справі *«Бурдов проти Росії (Burdov v. Russia)»*, № 59498/00, § 35, ECHR 2002-III). Суд наголошує на тому, що відповідальність держави за виконання судових рішень стосовно фізичних осіб обмежується залученням органів державної влади до виконавчих дій. Якщо органи державної влади повинні вживати заходів задля виконання судового рішення, але ці заходи не вживаються, держава несе відповідальність відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі *«Чеботарь та інші проти Молдови (Cebotari and Others v. Moldova)»*, № 37763/04, 37712/04, 35247/04, 35178/04 і 34350/04, § 39, від 27 січня 2009 року).

37. Насамперед Суд зазначає, що з дати набуття Конвенцією чинності в Азербайджані, 15 квітня 2002 року, рішення Ясамальського районного суду від 20 квітня 1998 року не виконувалось понад сім з половиною років, що перешкоджало заявниці

отримати вигоду від судового рішення, що стосувалось її майнових прав, на її користь. До 15 квітня 2002 року рішення не виконувалось приблизно чотири роки.

38. Суд зазначає, що у справі, що розглядається, спір відбувається між фізичними особами. Проте оскільки рішення від 20 квітня 1998 року стосувалось виселення ВПО з квартири, на яку заявниця мала ордер, ця ситуація вимагала дій від держави, щоб допомогти заявниці у виконанні рішення, коли ВПО, як фізична особа, відмовилася його виконувати. У справі, що розглядається, жодна сторона не заперечує того факту, що рішення від 20 квітня 1998 року було обов'язковим до виконання відповідно до місцевого законодавства як мінімум до ухвалення Ясамальським районним судом рішення від 10 липня 2007 року щодо відстрочки виконавчого провадження. З матеріалів справи випливає, що, незважаючи на той факт, що виконавче провадження було розпочате через десять днів після ухвалення рішення від 20 квітня 1998 року, Уряд не вжив у зв'язку з цим жодних заходів і не надав жодних підстав для невиконання цього рішення протягом вищезазначеного періоду.

39. Щодо рішення про відстрочку виконання рішення, Суд зазначає, що він уже розглядав подібну справу, в якій виконання рішення про виселення було відстрочено судом, що ухвалював це рішення (див. рішення у справі «Акімова проти Азербайджану» (*Akimova v. Azerbaijan*)), № 19853/03, §§ 45–50, від 27 вересня 2007 року). У тій справі Суд постановив, що рішення про відстрочку виконання попереднього рішення без жодних законних підстав і виправдань було порушенням статті 1 Першого протоколу Конвенції; далі Суд встановив, що вивчати цю ж скаргу за статтею 6 у справі, що розглядається, немає потреби. На відміну від того випадку, у справі, що розглядається, рішення про відстрочку виконання попереднього судового рішення було ухвалене приблизно через 9 років після того, як воно стало остаточним і обов'язковим до виконання. Суд зазначає, що в цьому випадку відстрочка виконання судового рішення ґрунтувалась на Указі президента Азербайджанської Республіки від 1 липня 2004 року. Проте Суд наголошує на тому, що цей Указ президента не містив конкретних положень щодо процедури цивільного характеру, що уповноважує національні суди відстрочувати виконання судових постанов про виселення на невизначений період, що і відбулося у справі, що розглядається. Крім того, Законом від 21 травня 1999 року передбачено, що якщо самовільне поселення ВПО порушує права і законні інтереси інших осіб, національні органи влади повинні забезпечити переселення цих ВПО до інших місць. До того ж виявилось, що відповідний Указ президента суперечить законодавчим актам, що мають вищу юридичну силу; за таких обставин виникає питання щодо законності рішення про відстрочку, що ґрунтується на Указі президента. Проте, з огляду на вимоги статті 6 Конвенції, питання того, чи була така відстрочка «законною» відповідно до національного законодавства, не належить до компетенції Суду. Суд наголошує на тому, що права, гарантовані статтею 6 Конвенції, були б ілюзорними, якби національні правові системи Договірних держав дозволяли, аби остаточне рішення суду, яке набуло законної сили, залишалося невиконаним на шкоду одній зі сторін (див. вище § 35). Крім того, формальна відстрочка виконання остаточного судового рішення на невизначений період без надання вагомих підстав суперечить принципу правової визначеності.

40. Суд готовий визнати той факт, що у випадку з цією справою існування великої кількості ВПО в Азербайджані спричинило певні ускладнення з виконанням рішення від 20 квітня 1998 року. Незважаючи на це, рішення було чинним, проте протягом багатьох років органи влади не вживали належних заходів для його виконання. Не було надано доказів щодо того, що органи влади протягом тривалого часу належним чином вживали заходів для виконання цього рішення. За таких обставин Суд вважає, що Уряд не надав жодних обґрунтованих виправдань щодо значної затримки у виконанні рішення.

41. Суд вважає, що, не вживши необхідних заходів для виконання остаточного рішення у справі, що розглядається, органи влади знівеливали всю корисну дію положень пункту 1 статті 6 Конвенції (див. вищезгадане рішення у справі *Бурдова (Burdov)*, § 37). Таким чином, наявне порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

42. З огляду на вищевстановлені факти Суд не вважає за необхідне розглядати скаргу за статтею 13 Конвенції через те, що стаття 6 є *спеціальним правом (lex specialis)* стосовно цієї частини заяви (див., наприклад, рішення у справі *«Ефендієва проти Азербайджану (Efendiyeva v. Azerbaijan)»*, № 31556/03, § 59, від 25 жовтня 2007 року, і *«Ясюнієне проти Литви (Jasiūnienė v. Lithuania)»*, № 41510/98, § 32, від 6 березня 2003 року).

(б) Стаття 1 Першого протоколу до Конвенції

43. Суд знову наголошує на тому, що «право вимоги» може сприйматися як «володіння», про яку йдеться у статті 1 Першого протоколу, якщо належним чином встановлено, що воно повинно бути обов'язковим до виконання (див. рішення у справі *«Стран Грік Рефайнеріз та Стратіс Андреадіс проти Греції (Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece)»*, від 9 грудня 1994 року, Серія А, № 301-В).

44. Суд зазначає, що у справі, що розглядається, заявниця не володіла квартирою, а мала лише титульні права на неї відповідно до ордеру на житлове приміщення, що був виданий місцевим органом виконавчої влади. Проте Суд встановив, що вимога щодо квартири, що ґрунтується на ордері на житлове приміщення, сприймається як «володіння», яке підпадає під статтю 1 Першого протоколу (див. вищезгадане рішення у справі *Акімової (Akimova)*, § 39-41). У справі, що розглядається, право заявниці на володіння квартирою визнано рішенням суду від 20 квітня 1998 року. Крім того, рішення передбачало виселення ВПО з квартири, що висувало до заявниці обов'язкову для виконання вимогу користуватися цією квартирою.

45. Рішення набуло чинності і виконавчі провадження були розпочаті, надаючи тим самим заявниці право на користування квартирою. Згодом були відкриті провадження щодо відстрочки виконання рішення від 20 квітня 1998 року (вони досі перебувають на стадії розгляду). Суд встановив, що неможливість заявницею домогтися виконання цього рішення протягом понад семи з половиною років є втручанням в її право на мирне володіння своїм майном, як зазначається у першому реченні першого абзацу статті 1 Першого протоколу. Суд не вважає за необхідне вивчати «законність» такого втручання

(порівно з вищезгаданим рішенням у справі *Акімової*, §§ 44 і далі), оскільки встановлено, що за будь-яких умов таке втручання не було виправданим з причин, що наведені далі.

46. Як зазначено вище у пункті 40, Суд готовий визнати той факт, що органи державної влади зіткнулися зі складнощами у виконанні рішення на користь заявниці. Зокрема, ця ситуація, що склалася, потребує збалансування права заявниці на мирне володіння її майном, що захищено статтею 1 Першого протоколу Конвенції, і права ВПО на отримання житлового приміщення. Іншими словами, органи державної влади повинні були, з одного боку, захистити права заявниці на майно, а з іншого – поважати права ВПО. У таких ситуаціях державі-відповідачу необхідно надавати ширшу свободу розсуду (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «*Радановіч проти Хорватії (Radanović v. Croatia)*», № 9056/02, § 49, від 21 грудня 2006 року). Проте застосування цього розсуду державою не повинно призводити до наслідків, що суперечать стандартам Конвенції (див. рішення у справі «*Броньовські проти Польщі (Broniowski v. Poland)*» [ВП], № 31443/96, § 182, ECHR 2004-V).

47. У зв'язку з цим Суд наголошує на тому, що ситуація, яка виникла у справі, що розглядається, потребує справедливого розподілення соціального і фінансового тягара. Цей тягар не може бути покладено на окрему соціальну групу або фізичну особу незалежно від того, наскільки важливими можуть бути інтереси іншої групи або суспільства в цілому (див., *mutatis mutandis*, вищезгадане рішення у справі *Радановіча (Radanović)*, § 49, та у справі «*Хуттен-Чапська проти Польщі (Hutten-Czapska v. Poland)*» [ВП], № 35014/97, § 225, ECHR 2006-VIII).

48. У справі, що розглядається, відповідно до остаточного рішення національного суду на її користь, заявник мала користуватися власною квартирою. Відповідно до законодавства, ухваленого парламентом, це право залежало від обов'язку органів державної влади надати альтернативне житлове приміщення ВПО, що захопили квартиру. Як зазначалося вище, хоча Уряд посилався на різні загальні програми, що були ухвалені у зв'язку з розселенням ВПО та біженців, у національних провадженнях та під час розгляду справи, Судом не було встановлено, чи вживалися будь-які спеціальні заходи органами державної влади для виконання своїх обов'язків у конкретній справі заявника. За таких обставин незабезпечення виконання рішення протягом декількох років, обтяжене посиланням національних судів на Указ Президента від 1 липня 2004 року з метою формальної відстрочки виконання рішення, спричинило ситуацію, в якій заявниця була змушена нести надмірний особистий тягар.

49. Суд вважає, що за умов відсутності будь-якої компенсації заявниці за те, що вона несла цей тягар, органи влади не спромоглися забезпечити справедливий баланс між загальним інтересом суспільства у наданні ВПО тимчасового житла і захистом прав заявниці на її мирне володіння своїм майном.

50. Таким чином, наявні порушення статті 1 Першого протоколу Конвенції.

II. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

51. Статтею 41 Конвенції передбачено:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

A. Шкода

1. Матеріальна шкода

52. Заявниця вимагала компенсації в розмірі 68 809 євро (EUR) за матеріальну шкоду, з яких 17 620 євро як орендна плата, а 51 189 євро – поточна ринкова вартість квартири. Вона вирахувала вартість орендної плати на основі інформації стосовно місячної вартості оренди квартир у цьому районі міста. Інформація була надана асоціацією, що є експертом у цій сфері.

53. Уряд стверджував, що заявник не може вимагати будь-якої компенсації за ринкову вартість квартири. Далі уряд зазначив, що він звернувся до цієї ж асоціації і перевіряв обґрунтованість іншої частини вимоги, що стосується орендної заборгованості, що виникла внаслідок неможливості заявниці користуватися власною квартирою, встановивши, що за цією підставою заявниця може вимагати 11 042 євро матеріальної шкоди. До того ж Уряд заявив, що будівля, в якій розташована квартира, що є предметом розгляду у справі, була збудована лише наполовину і заявнику довелося б нести певні витрати на обслуговування цієї квартири.

54. Щодо частини вимоги стосовно ринкової вартості квартири, Суд відхиляє цю частину, оскільки ним не встановлено причинно-наслідкового зв'язку між встановленим порушенням та цією частиною вимоги.

55. Щодо частини вимоги стосовно заборгованості з орендної плати, Суд встановлює, що між встановленим порушенням та цією частиною вимоги існує причинно-наслідковий зв'язок, а заявник зазнав матеріальної шкоди внаслідок відсутності контролю над своєю квартирою. Вивчивши доводи сторін та ухвалюючи рішення на засадах справедливості, Суд вважає, що підстави для підрахунку шкоди, запропоновані Урядом, є обґрунтованими і присуджує заявниці 11 042 євро як погашення заборгованості з орендної плати плюс будь-який податок, який може нараховуватися на цю суму.

2. Моральна шкода

56. Заявниця вимагала компенсації у розмірі 20 000 євро за моральну шкоду.

57. Уряд висловив свою готовність задовольнити вимогу заявниці щодо моральної шкоди не більше як на 1000 євро.

58. Суд вважає, що заявниця зазнала певної моральної шкоди внаслідок тривалого невиконання остаточного рішення на її користь. Проте ця сума є надмірною. Здійснюючи

оцінку на засадах справедливості, як цього вимагає стаття 41 Конвенції, Суд присуджує заявнику 4800 євро відшкодування моральної шкоди плюс будь-який податок, який може нараховуватися на цю суму.

59. Крім того, Суд вважає, що оскільки рішення від 20 квітня 1998 року залишається чинним, невиконаний обов'язок держави щодо виконання рішення не може бути оскаржено. Відповідно, заявниця досі має право на виконання цього рішення. Суд наголошує на тому, що найбільш доцільною формою усунення наслідків порушення статті 6 Конвенції – зробити так, щоб становище заявника було таким, яким воно повинно бути за умов виконання вимог статті 6 Конвенції, які було порушено (див. рішення у справі «Пірсак проти Бельгії (стаття 50) (Piersack v. Belgium (Article 50))», від 26 жовтня 1984 року, § 12, Серія А № 85). Щодо визначеного порушення Суд встановив, що цей принцип є застосовним і у справі, що розглядається. Тому Суд вважає, що уряд повинен належним чином забезпечити виконання рішення від 20 квітня 1998 року.

Б. Судові видатки і витрати

60. Заявниця також вимагала 1500 євро компенсації судових видатків і витрат за провадження у Суді. Вимога не була підтверджена будь-якими документами.

61. Уряд вважає цю вимогу необґрунтованою.

62. Згідно з практикою Суду заявник має право на компенсацію судових та інших витрат, лише якщо буде доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їхній розмір – обґрунтованим. У справі, що розглядається, з огляду на той факт, що заявниці було надано юридичну допомогу та що вона не надала будь-яких доказів на обґрунтування своєї вимоги, Суд відхиляє вимогу щодо компенсації судових видатків і витрат.

В. Пеня

63. Суд вважає за належне призначити пеню, виходячи з розміру граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, плюс три відсотки.

НА ЦИХ ПІДСТАВАХ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* скаргу прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції;
3. *Постановляє*, що немає потреби в розгляді скарги за статтею 13 Конвенції;
4. *Постановляє*, що було порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції;
5. *Постановляє*, що упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна належним чином забезпечити виконання рішення національного суду від 20 квітня 1998 року;
6. *Постановляє*,

(а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявниці 11 042 євро (одинадцять тисяч сорок два євро) за матеріальну шкоду та 4800 євро (чотири тисячі вісімсот євро) за моральну шкоду плюс будь-який податок, який може нараховуватися заявниці, які мають бути конвертовані у нові азербайджанські манати за курсом на день здійснення платежу;

(б) зі впливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на зазначені вище суми нараховуватиметься простий відсоток у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

7. Відхиляє решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.

Складено англійською мовою та повідомлено письмово 22 квітня 2010 року відповідно до пунктів 2 та 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Серен Нільсен,
Секретар

Хрістос Розакіс,
Голова

© Проект Ради Європи «Посилення захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб», 2016. Офіційними мовами Європейського суду з прав людини є англійська та французька мови. Цей переклад було замовлено за підтримки Проекту Ради Європи «Посилення захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб» (<http://www.coe.int/uk/web/kyiv/idps>). Він не є зобов'язальним для Суду; також Суд не несе жодної відповідальності за його якість. Його можна копіювати в некомерційних цілях за умови зазначення повної назви справи разом із вищенаведеним посиланням на Проект Ради Європи «Посилення захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб». З питань використання будь-якої частини цього перекладу в комерційних цілях слід звертатися за адресою: Internally.Displaced.Persons@coe.int

© Council of Europe Project «Strengthening the Human Rights Protection of Internally Displaced Persons in Ukraine», 2016. The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Council of Europe Project «Strengthening the Human Rights Protection of Internally Displaced Persons in Ukraine» (<http://www.coe.int/uk/web/kyiv/idps>). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with reference to the Council of Europe Project «Strengthening the Human Rights Protection of Internally Displaced Persons in Ukraine». If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact: Internally.Displaced.Persons@coe.int